

Bolvári-Takács Gábor

Harsányi István akadémiai tagajánlása, 1928

[Bolvári-Takács Gábor jelentős történész munkássága szorosan kapcsolódik Sárospatakhoz is. A hajdani pataki múltú akadémikusok áttekintése során megtalálta anyai nagyapám, Harsányi Istvánt, aki a megválasztása előtti napon meghalt.... Itt közölt írása korábban megjelent in: Sárospataki Füzetek, XV. évf. 2011. 4. szám, 123-129. o. Továbbá újraközölve in: Bolvári-Takács Gábor: Követek és követők. Közelítések Sárospatak szellemi hatástörténetéhez. Zempléni Múzsza Alapítvány, Sárospatak, 2015. 134-142. o. ISBN 978-963-12-3094-9

A szerző a Zempléni Múzsza folyóirat főszerkesztője is. E szám tematikájához illeszkedve adom meg a folyóirat elérhetőségeit: www.zempenimuzsa.hu Mail: titkarsag@zempenimuzsa.hu – KG]

I. Bevezetés. A Sárospataki Református Kollégium alapítása óta számtalan államférfit, tudóst, író, költőt, művészt adott a magyar kultúrának. A reformkortól kezdve a legkiválóbb személyiségek munkásságuk javát a Magyar Tudományos Akadémia tagjaként fejtették ki. A pataki Kollégium szellemi hatása már az MTA megalapításánál kimutatható¹, de az is tény, hogy a tanári karban sajátos, jövőt építő visszacsatolás működött, amely magas szintű utánpótlás nevelésben érvényesült. Sárospatakon számos olyan későbbi akadémikus tanított, aki korábban ugyanitt diák volt, s közülük többen – főleg a 19. században – aktív pataki tanárként lettek MTA-tagok. Az összefüggések teljes körű bemutatására most nincs hely, ezt megtettük másutt.² Témánk szempontjából elegendő, ha a 20. század elején vesszük fel az események fonalát. Ezen időszakban a Kollégium tanári karából az alábbi személyeket kell megemlítenünk:³

A gimnáziumban ifj. Mitrovics Gyula (1871–1965, l. t. 1935)⁴ emelendő ki, aki 1893-ban tért vissza Sárospatakra, s 1904-ig tanított itt. 1918-ban ő fog-

¹ Vö.: Bolvári-Takács Gábor: Teleki József, Sárospatak és az Akadémia = Zempléni Múzsza, 5. évf. 2. sz. 2005. nyár, 82–85. o.

² Bolvári-Takács Gábor: Pataki tudósok az Akadémián. A Magyar Tudományos Akadémia és a Sárospataki Református Kollégium szellemi kapcsolatai = Magyar Tudomány, CVII. kötet (új folyam XLV. kötet) 5. sz. 2000. május, 612–620. o.

³ Munkásságukról röviden lásd: Czegle Imre: A tudományok művelése a Kollégiumban 1849–1919 között. In: A Sárospataki Református Kollégium. Tanulmányok alapításának 450. évfordulójára (szerk.: Barcza József), Református Sajtóosztály, Budapest, 1981. 202–228. o.

⁴ Az akadémiai tagsági formák rövidítései, a továbbiakra nézve is: l. t. = levelező tag, r. t. = rendes tag, t. t. = tiszteleti tag, ig. t. = igazgató tag

lalta el a Debreceni Egyetem akkor létrehozott pedagógiai tanszékét. 1940/41-ben az egyetem rektora volt.⁵

A jogakadémia 20. századi, ekkor már csak két évtizedes működése során a három meghatározó egyéniség Ballagi Géza (1851–1907, l. t. 1888, r. t. 1907), tanítványa, Finkey Ferenc (1870–1949, l. t. 1908, r. t. 1929, t. t. 1938) és az ő tanítványa, Buza László (1885–1969, l. t. 1938, r. t. 1946). Ballagi 1875–1902 között tanított.⁶ Finkey 1893–1912-ben vezetett katedrát, majd a pozsonyi egyetemre távozott (1918-ban rektor is volt). Májig ő az utolsó olyan tudós, aki aktív sárospataki tanárként lett MTA-tag.⁷ 1908-ban tért vissza Patakra Buza László, és tanított 1923-ig, a jogakadémia bezárásaig (utóbb Szegeden és Kolozsváron működött, 1943/44-ben rektor is volt).⁸ A Ballagi–Finkey–Buza-vonal gyönyörű példája a már említett utánpótlás nevelésnek.

A rövid életű bölcsészeti akadémián, amelynek felállítása Erdélyi János (1814–1868, l. t. 1839, r. t. 1858) nevéhez fűződik, az irodalomtörténeti tanszéket 1902-től Horváth Cyrill (1856–1941, l. t. 1912, r. t. 1925) vezette. Ő azonban három év múlva visszatért a fővárosba, s ezzel a bölcsészeti akadémia megszűnt.⁹

A teológiai akadémián is generációkon átívelő hatású tanáregyéniségeket találunk, de közülük a 20. században csak Harsányi István (1874–1928) irodalomtörténész, az Ószövetség professzora jutott az MTA-tagság közelébe: 1928 elején levelező tagnak jelölték, de a szavazásra, az 1928 tavaszán, 55 éves korában bekövetkezett hirtelen halála miatt, már nem kerülhetett sor. Az utóljára megválasztott olyan akadémikus, aki valaha dolgozott pataki tanárként, a teológia pártállami bezárása előtti utolsó, 1950/51-es tanévében egyháztörténetet oktató Makkai László (1914–1989, l. t. 1985, r. t. 1987) volt.¹⁰

Harsányi István életútjának részletes bemutatására nincs hely, így csak pályájának legfontosabb adatait adjuk meg.¹¹ Abaújszántón született, 1874. február 1-jén. Gimnáziumi és teológiai tanulmányait Sárospatakon végezte, ahol

⁵ Életét és munkásságát legújabban Vincze Tamás elemezte. In: A „Debreceni Iskola” neveléstudomány-történeti vázlata (szerk.: Brezsnaynszky László, a szerkesztő munkatársai: Kozma Tamás és Fekete Károly), Gondolat Kiadó, Budapest, 2007. 87–181. o. A kötetet ismerteti: Bolvári-Takács Gábor = Iskolakultúra, 2009. 5–6. sz. 161–163. o., valamint: uó: = Zempléni Múzsza, 8. évf. 4. sz. 2008. tél, 100–102. o.

⁶ Vö.: Bolvári-Takács Gábor: Ballagi Géza és a pataki jogakadémia = Zempléni Múzsza, 7. évf. 3. sz. 2007. ősz, 92–94. o.

⁷ Vö.: Kődöböcz József: Finkey Ferenc élete és munkássága, Felsőmagyarország Kiadó, Miskolc–Sárospatak, 1995.; Dr. Finkey Ferenc emlékkönyv (szerk.: Szathmáry Béla), Jogászok a Kultúráért Alapítvány, Sárospatak, 1995.

⁸ Vö.: A Tanácsköztársaság és a pataki Kollégium. Buza László emlékei 1919-ről (közéteszi: Bolvári-Takács Gábor) = Zempléni Múzsza, 5. évf. 3. sz. 2005. ősz, 79–84. o.

⁹ Vö.: Kék Lajos: Búcsúbeszéd Horváth Cyrill ravatala mellett = Akadémiai Értesítő, 1941.

¹⁰ Vö.: Bolvári-Takács Gábor: Dr. Makkai László (1914–1989). In: Comenius példája. Bibliotheca Comeniana XI. Sárospatak, 2004. 85–90. o.

¹¹ Részletesen lásd: Harsányi–Emléklapok (szerk.: Marton János), Sárospatak, 1928; Gulyás József: Harsányi István életének és munkásságának vázlatos rajza. In: Gulyás József: Mozaik-darabok, Sárospatak, 1929.

teológiai magántanári képesítést is szerzett. 1903-tól gimnáziumi tanár, 1918-tól haláláig a teológiai akadémia öszövetségi tanszékének rendes tanára. Ezzel párhuzamosan 1905-től haláláig a főiskola főkönyvtárnoka. Filológiai pontosságon alapuló irodalomtörténeti kutatásai számos publikációt és tudományos társasági tagságot eredményeztek. Bekapcsolódott az MTA Irodalomtörténeti Bizottságának munkájába. 1928. február 16-ai keltezésű, eddig publikálatlan akadémiai tagajánlását elsősorban azzal a szándékkal adjuk közre, hogy rávilágítsunk a Sárospatakon a 20. század első felében folyó magas szintű, országosan elismert kutatómunkára s annak jeles képviselőjére. Másrészt pedig azért, mert Harsányi István az utolsó olyan pataki tanár, akit aktív időszakában, Sárospatakról jelöltek – és minden bizonnyal választottak volna be – a tudós testületbe, így ajánlása iskolatörténeti szempontból is kuriózum. A pataki teológiáról őt megelőzően utoljára hetven évvel azelőtt jelöltek és választottak akadémikust, Zsarnay Lajos (1802–1866, l. t. 1858), a gyakorlati teológia professzora személyében.¹²

Az MTA Könyvtárában fennmaradt, kézzel írott, másfél oldalas akadémiai tagajánlás közzélése során megtartottuk a korabeli írásmódot és formát (helyesírás, kis- és nagybetűk, aláhúzások stb.).¹³ A szükségesnek ítélt megjegyzéseket (pl. szövegjavítások, rövidítések feloldása stb.) lábjegyzetben adtuk meg. Nem tekintettük azonban feladatunknak a szöveg tartalmának értelmezését vagy kiegészítését, így a benne felsorolt művek bibliográfiai ellenőrzését sem, hiszen forrásközlésünk nem ilyen céllal készült.¹⁴ A tagajánlás körülményeire vonatkozó információkat viszont a közlemény utáni fejezetben összefoglaltuk.

II. A dokumentum

„Az I. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA
LEVELEZŐ TAGNAK:¹⁵

Harsányi Istvánt a sárospataki főiskola tanárát és főkönyvtárnokát, Akadémiánk Irodalomtörténeti Állandó Bizottságának külső tagját¹⁶ s több tudományos társaság választmányi tagját, az I. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánljuk.

Harsányi István több mint húsz év óta egyik legszorgalmasabb kutatója régi irodalmunknak. Az Irodalomtörténeti Közlemények, Irodalomtörténet,

¹² Két évre rá Hegedüs László (1814–1884, l. t. 1860) sárospataki lelkész, zempléni esperes, a kollégium egyházi gondnokát is megválasztották akadémikusnak, de ő nem tanított a teológián.

¹³ Az irat lelőhelye: MTA Könyvtára – Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye – Régi Akadémiai Levéltár (a továbbiakban: RAL). Jelzet: RAL 1000/1928.

¹⁴ Erre vonatkozóan lásd Harsányi munkásságának legújabb összefoglalását: Pocsainé Eperjesi Eszter: Id. Harsányi István életrajza és bibliográfiája. In: Széphalom 20. A Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve (szerk.: Kováts Dániel), Sátoraljaújhely, 2010. 435–446. o.

¹⁵ Az iratra utólag felragasztott címke, az ajánlások egységes nyilvántartása végett. Az I. osztály elnevezése 1858–1949 között: Nyelv- és széptudományi osztály. Az 1912-ben nevesített B) alosztály: Széptudományi alosztály.

¹⁶ Helyesen: segédtagját. A külső tagsági forma az akkori Alapszabály szerint a „nem magyarul író tudósok” (azaz: külföldiek) elismerésére szolgált, akiknek csak tanácskozási joguk volt.

Philol. Közlöny,¹⁷ Akadémiai Értesítő, Magyar Nyelv, Magyar Könyvszemle, Muzeumi és Könyvtári Értesítő, Prot. Szemle,¹⁸ s más folyóiratok¹⁹ hasábjain száznál több kisebb-nagyobb közleménye jelent meg, melyekben számos addig ismeretlen kézirati verset és prózai munkát tett közzé, minők – hogy csak néhányat említsünk – a XVI-XVIII. századi istenes és virágénekek, Zrinyi Miklósról szóló versek, Balassa B.,²⁰ Petróczi Kata Sz.²¹ több verse, a Ráday- és Csepregi Graduálok, a sárospataki daloskönyvek, Bessenyei Gy.²² „Debrece- ni siralma”, Szemere Bertalan 46 ifjúkori verse (köztük egy hősköltemény), továbbá Felvinczi György széphistóriája, három iskolai dráma, Kazinczy²³ ismeretlen fordításai, sok érdekes irodalmi levél Vályi András-, Pálóczi Horváth Ádám-, Bessenyei Gy. és Báróczi Sándortól s főképp sok Kazinczytól és Tompától²⁴ – mind bevezető vagy jegyzetes magyarázattal, külön tanulmányok az időmértékes verselés történetéről, könyvészeti ritkaságok ismertetése stb., melyek számtalan adalékkal járulnak régibb irodalmunknak és íróink életének bővebb megismeréséhez.

Önállóan megjelent munkái közül a következőket emeljük ki:

1. Kisztei Péter élete és munkái (1863.) Sárospatak 1910.
2. A sárospataki lengyel biblia (készült 1390–1455.) 4-ik töredéke (a többi Prágában, Varsóban és Boroszlóban) 185 levélen, a lengyel irodalom egyik legbecsesebb nyelvemléke, melyet Harsányi fedezett fel. Megjel. Bpest 1909. Két hasonmással.
3. Bessenyei György „Az ember próbája.” Bpest, 1912. Akadémiánk kiadása a R. M. Kvtár²⁵ 30. sz.
4. A reformáció hatása a magyar közművelődésre. 2-ik kiad. 1923. A Bethlen-könyvtár 4. sz.
5. Gyöngyösi István és László sárospataki iskolázása. Sp.²⁶ 1921.
6. Csonkai Vitéz M. Összes művei öt kötetben. Bpest 1922. (Genius-kiadás) Csonkainak²⁷ 177 eddig ismeretlen verses és prózai munkájával, melyeket Gulyás Józseffel együtt gyűjtött.
7. Miskolczi Csulyak István élete és munkái. 1926. A debreceni Tisza István tudom. társaság kiadása
8. A magyar biblia-fordítások története. Bpest, 1927. A Bethlen-könyvtár kiadása.

¹⁷ Philológiai Közlöny

¹⁸ Protestáns Szemle

¹⁹ „s más folyóiratok”: utólagos beszúrás, a szövegben szereplő „Ethnographia, Sárospataki Lapok, Történelmi Tár” szövegrész törölve.

²⁰ Balassi Bálintról van szó.

²¹ Petróczi Kata Szidónia

²² Bessenyei György

²³ Kazinczy Ferencről van szó.

²⁴ Tompa Mihályról van szó.

²⁵ Régi Magyar Könyvtár

²⁶ Sárospatak

²⁷ A szó utólagos betoldás.

9. A M. Tud. Akadémia Irodrtört. Bizottságának megbízásából szerkesztette s bevezetéssel, jegyzetekkel, név- és tárgymutatóval látta el Kazinczy Levelezése XXII-ik kötetét. Bpest 1927. 555 lap. E kötetben a XXI-ik kötet megjelenése (1911.) óta különböző folyóiratok- és lapokban megjelent 89 levélen kívül majdnem még egyszer annyi (166 db.) az, amit Harsányi maga gyűjtött. A leveleknek több mint fele (140 db.) magától Kazinczytól való. Úgy ezek, mint a hozzáírott levelek nagyon sok becses új adalékot tartalmaznak mind Kazinczy életviszonyai és irodalmi törekvései mind korának főképp társadalmi és irodalmi viszonyai teljesebb megismeréséhez. Az ezeket igen ügyesen összefoglaló bevezetést – az összes ülés engedelmével – az I. osztály f. évi első ülésén Harsányi személyesen olvasta fel, általános tetszéstől kísérve.

Harsányi István lelkiismeretes és megbízható buvárlataival már eddig is igen jó szolgálatokat tett irodalomtörténeti tudományunknak, s mivel legmunkabíróbb férfikorát éli, pusztán a gondozása alatt álló gazdag²⁸ (70 ezer kötet könyvet és két ezer köteg kéziratot számláló) főiskolai könyvtár további kiaknázása nyomán is – még számos becses tanulmányt várhatunk tőle, ezért levelező taggá választását melegen ajánljuk t. tagtársaink figyelmébe.

Budapest, 1928. febr. 16.²⁹

Badics Ferenc t. tag
Császár Elemér r. tag
Szász Károly I. tag
Pintér Jenő
Horváth János I. t.
Kéky Lajos³⁰

III. A tagajánlás körülményei. Az akadémiai jelölés és választás hatályos szabályait ekkor az MTA 1869. évi Alapszabálya és 1912. évi Ügyrendje határozta meg.³¹ Eszerint csak a tiszteleti és rendes tagok száma volt korlátozva, a levelező tagoké nem. (Ez utóbbiak azonban kizárólag az osztályülésen rendelkeztek szavazati joggal.) 1928 elején a tiszteleti tagok száma 22, a rendes tagoké 62, a levelezőké 141 volt.³² Új tagok jelölésére, a saját

²⁸ A szó utólagos betoldás.

²⁹ A sor utólag áthúzza, a nyomdai előkészítés miatt.

³⁰ Saját kezű aláírások, de a tagsági formát nem mindenki jelölte meg. A nevek elé utólag, az akadémiai tagság időrendjét tükröző számokat írtak, az előterjesztés nyomtatott formájában megjelenítendő sorrend céljából, így: 1 Badics, 2 Császár, 5 Szász, 3 Pintér, 4 Horváth, 6 Kéky.

³¹ A M. T. Akadémia Alapszabályai, 1869. In: Kónya Sándor: „...Magyar Akadémia állíttassék fel...” Akadémiai törvények, alapszabályok, ügyrendek 1827–1990. MTA Könyvtárának Közleményei 32 (107) új sorozat. Budapest, 1994. 133–141. o.; valamint: A M. T. Akadémia ügyrendje, 1912. In: uo. 176–241. o.

³² A Magyar Tudományos Akadémia 150 éve adatokban, 1825–1975 (főszerk.: Szalai Sándor és Szántó Lajos), Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975. 17. o.

alosztályában, minden akadémikusnak joga volt, az írásbeli javaslatot február végéig kellett benyújtani. A tagajánlásokat a főtktár csoportosította, kinyomtatta és megküldte valamennyi tagnak. A választásra minden év tavaszán, a nagygyűlés keretében került sor. Az első napon az osztályülések szavaztak saját jelöltjeikről, ebben a levelező tagok is részt vettek. A legalább kétharmados többséget kapott jelölteké másnap a főtktár a nagygyűlésen bemutatta. A harmadik napon a tiszteleti és rendes tagok, ugyancsak titkosan és kétharmados többséggel választották meg az új tiszteleti, rendes, levelező és külső tagokat.

Ahhoz, hogy képet kapjunk, Harsányit mely irodalomtörténeti körökben tartották levelező tagságra méltónak, érdemes megvizsgálni az ajánlók személyét.³³ Kiemelkedik közülük Horváth János (1878–1961, l. t. 1919, r. t. 1931), akinek „életműve (...) a modern polgári irodalomtudomány legjelentősebb teljesítménye, a korábbi előzmények magas szintű betetőzése”. 1908-tól az Eötvös Kollégium tanára, 1923–48-ban a budapesti egyetem professzora. Ő az egyetlen, akit később a marxista irodalomtudomány is elismert: 1949-ben Kosuth-díjjal tüntették ki. Vele szemben Császár Elemér (1874–1940, l. t. 1909, r. t. 1922, ig. és t. t. 1938) „az akadémiai bizottság előadója, akinek terjedelmes munkásságát konzervatív felfogás, de azon belül különösebb koncepció nélkül összeillesztett adatok jellemezték”. 1908-tól a budapesti egyetemen tanított, 1918-tól a pozsonyi, 1923-tól ismét a budapesti egyetem professzora. 1914–40-ben szerkesztette az *Irodalomtörténeti Közleményeket*. Az igazán befolyásos személyiségek viszont – meglepő módon – nem az egyetemen dolgoztak. Így Badics Ferenc (1854–1939, l. t. 1894, r. t. 1910, t. t. 1926) „az irodalomtörténészek nesztora és az Akadémiai Bizottság elnöke” 1882-től gimnáziumi tanár, 1894-től igazgató, 1914–1919-ben tankerületi főigazgató volt. Pintér Jenő (1881–1940, l. t. 1916, r. t. 1928), aki „több kísérleten át képviselte azt az önmagában véve helyes, pozitív törekvést, hogy az egyre halmozódó részleteket végre szintézisbe kell összefogni”, 1919-től budapesti tankerületi főigazgató, 1923-tól az Országos Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottság elnöke volt. 1912–32-ben az *Irodalomtörténet* alapító főszerkesztője. A szegedi egyetem 1935-ben hívta meg c. rendkívüli tanárnak. Nem volt igazi irodalomtörténész Szász Károly (1865–1950, l. t. 1922, r. t. 1940) sem, inkább „kritikus, aki szépirodalommal is foglalkozott, különösen Ady értékelésében foglalt el élesen konzervatív jobboldali álláspontot”. Szász 1888-tól a VKM tisztviselője, 1910-től országgyűlési képviselő, sőt 1917–18-ban a képviselőház elnöke volt. Az I. világháború után a *Budapesti Hírlap* és *8 Órai Újság* belső munkatársaként dolgozott. S végül Kéky Lajos (1879–1946, l. t. 1924, r. t. 1941) irodalomtörténésről szólunk, aki „konzervatív alapállású, a pusztá adatszerűség értelmében vett pozitivistá dolgozataiban”. 1915-től oktatott a budapesti egyetemen, emellett 1917–41-ben az Színművészeti Akadémia tanáraként működött. Mindezek

³³ Az életrajzi adatok forrása: A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825–2002, I-III. köt. (főszerk.: Glatz Ferenc), MTA Társadalomkutató Központ – Tudománytár, Budapest, 2003. Az értékelő idézetek Kosáry Domokostól származnak. In: A Magyar Tudományos Akadémia másfél évszázada 1825–1975 (főszerk.: Pach Zsigmond Pál), Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975. 314–316. o.

alapján – a szakmai munkásságok mai értékelésétől függetlenül – az látszik, hogy a Harsányit jelölők fontos tudományszervezési pozíciókat (akadémiai bizottsági és tanügy-igazgatási tisztségek, szerkesztőségek) töltöttek be, így befolyásuk reálissá tette a siker lehetőségét.

Amint az ajánlásból kitűnik, a jelölők számára az akadémiai tagság legkomolyabb indokát a Kazinczy-levelezés 22. kötete jelentette. Ez nem véletlen, hiszen az Irodalomtörténeti Bizottság keretében külön Kazinczy-bizottság működött, „amelynek főadata Kazinczy Ferenc összes munkáinak és teljes levelezésének a tudomány igényeinek megfelelő kiadása” volt.³⁴ Mindez bizonyítja, hogy Harsányi szakmai tekintélyét az Akadémián elismerték, különösen, ha figyelembe vesszük az osztályülésen elhangzott előadását, amely – tartalmilag – akár előrehozott székfoglalónak is tekinthető. Az ilyen előadások rendjét ugyanis az Ügyrend igen szigorúan szabályozta: a „nem-akadémikusok, kik valamely értekezést az Akadémiai előtt fel kívánnak olvasatni, azt csak a zárt osztályülés helybenhagyásával, s valamelyik osztálybeli tag útján tehetik. Ha pedig személyesen akarnak előadást tartani, erre első ízben az Akadémia engedélyét kell kikérniök, melyet az illető osztály előterjesztése alapján, az összes ülés ad meg.”³⁵ A megtartott előadás ténye tehát azt jelzi, hogy Harsányi neve, a tagválasztásra készülve, már nemcsak az I. osztályhoz tartozó akadémikusok előtt volt ismert.

Harsányi gondolatai a jelölése előtti hetekben is a Kazinczy-kötet körül forogtak. Január 6-án írt levelet Balogh Jenő akadémiai főtitkárnak arról, hogy mely lapoknak kellene recenziós példányt küldeni a kötetből, s javasolta, hogy Szász Károlyt kérjék fel ismertetés írására, a *Budapesti Hírlapba*. A címzett azonnal intézkedett (a szerzői tiszteletpéldányokról is), és január 12-én ilyen értelmű választ küldött.³⁶

Az akadémiai nagygyűlés 1928. május 16–18-ra volt kitűzve. Harsányi ajánlóinak személye alapján bizonyosra vehető, hogy az osztályülés megszavazza levelező tagságát. De vajon mire számíthatott a nagygyűlésen? E szempontból nem érdektelen annak áttekintése, hogy kik voltak ekkor olyan, pataki kötődésű tiszteleti vagy rendes tagok, akik szavazatukkal segíthették volna Harsányi megválasztását. A volt pataki diákok közül Szádeczky-Kardoss Lajos (1859–1935, l. t. 1888, r. t. 1909) történészt kell megemlítenünk. Minden bizonnyal támogatta volna Harsányit Ravasz László (1882–1975, t. t. 1925, ig. t. 1940–45) református püspök, aki egyébként magántanári képesítését Patakon szerezte. Az egykor Sárospatakon is tanított akadémikusok között találjuk Ballagi Aladár (1853–1928, l. t. 1884, r. t. 1904) történészt, Ballagi Géza öccsét, valamint a már említett Horváth Cyrillt. Csak érdekességként említjük meg, hogy Finkey Ferenc – aki csak a következő évben, 1929-ben lett rendes tag – szavazatával ekkor még nem erősíthette volna Harsányi bekerülését, jóllehet támogatása biztosra vehető, hiszen a sógora volt.

³⁴ A M. T. Akadémia ügyrendje, 1912. In: Kónya Sándor, i. m. 185. o.

³⁵ Uo. 180–181. o.

³⁶ RAL 98/1928. Balogh Jenő, aki 1920–1935 között látta el az MTA főtitkári teendőit, valószínűleg egyébként is jó viszonyt ápolt Harsányival, hiszen 1921-től a Dunántúli Református Egyházkerület főgondnoka volt.

Harsányi a tagválasztásra készülve is a Kazinczy-kötettel foglalkozott, május elején további példányokat kért a Kollégiumnak. Balogh Jenő május 9-ei levele arról értesítette, hogy a pataki akadémiai olvasóegyletnek 11 példányt postáznak, 25%-os árkedvezménnyel.³⁷ Hogy Harsányi kézhez kapta-e a választ, nem tudjuk: május 10-én váratlanul elhunyt. A hír a fővárosban nagy megdöbbenést okozott. A testület nevében a főtitkár, „a Sárospataki Főiskola Nagyságos Elöljáróságának” címezve, május 14-én kondoleált. „A M. Tud. Akadémia tagjai is mélyen megrendülve értesültek Harsányi István tanár, főkönyvtáros úrnak, Akadémiánk Irodalomtörténeti Bizottsága nagyérdemű segédtagjának elhunytáról. Teljesen átérezzük a súlyos veszteséget, amelyet a nagymúltú Főiskola és egyúttal a magyar tudományosság az idő előtti elköltözésével szenvedett.” – írta Balogh Jenő, s aligha csupán formalitásból.³⁸ Harsányi István korai halála beteljesületlenné tette az ajánló által remélt folytatást: „mivel legmunkabíróbb férfikorát éli (...) még számos becses tanulmányt várhatunk tőle”. Gazdag életműve az utókor számára így is további kutatásra, bemutatásra érdemes.³⁹

³⁷ RAL 779/1928.

³⁸ RAL 812/1928.

³⁹ Életművének mai aktualitásairól lásd: Koncz Gábor: Életrajzi jegyzetek. In: Harsányi István: A reformáció hatása a magyar közművelődésre (1923), Napút Füzetek 39. (Napút c. folyóirat XI. évf. 9. szám, 2009. november, melléklet), Napkút Kiadó, Budapest, 2009. 38–39. o.